

SZABÓ MÁRIA – BOZSIK VIOLA

OFI-s beszélgetés az információs műveltségről és a finn példáról

KITEKINTÉS

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben hagyománya van a havonkénti nemzetközi teadélutánoknak, ahol az intézet munkatársai vagy vendégei számolnak be külföldi tapasztalataikról. A legutóbbi alkalommal az OFI nemzetközi koordinátora, Kákonyi Lucia tájékoztatót az ELINET-tel (European Literacy Network – Európai Szövegértési Hálózat) és a CIDREE-vel (Consortium of Institutes for Development and Research in

Education in Europe – az európai oktatáskutató és fejlesztő intézetek konzorciuma) kapcsolatos aktuális tudnivalókról, Varga Katalin pedig az információs műveltség fogalmának értelmezési kereteiről adott elő, a Dubrovnik-ban 2014. októberében megrendezett ECIL

(European Conference on Information Literacy – Európai konferencia az információs műveltségről) konferencia alapján. Varga Katalin elmondta, hogy napjainkban a fenntartható fejlődés két pillére az információhoz való jog, illetve az az állampolgári kompetencia, amellyel az információ előállítható, vagy éppen megérthető, használható és felelősen megosztható.

Századunkban tehát nem az az analfabéta, aki nem tud írni és olvasni, hanem az, aki nem képes tanulni, szelektálni és újratanulni. Az információs műveltség régebben a könyvtárhasználatot jelentette, ezt fölváltotta az IKT-eszközök használata, mára beszélhetünk információs és média-műveltségről. Ez egyfajta küszöb, amelyet, ha át tudunk lépni, akkor leszünk képesek belépni a mai műveltség tereibe. A konferencia tézisei szerint

a tudomány párbeszéd, a kutatás tulajdonképpen kérdezés, és minden kérdezés egyben kutatás is, a szerzői tekintély kontextustól függ, az információ pedig egyértelműen érték, megjelenési formája egy folyamat eredménye

a tudomány párbeszéd, a kutatás tulajdonképpen kérdezés, és minden kérdezés egyben kutatás is, a szerzői tekintély kontextustól függ, az információ pedig egyértelműen érték, megjelenési formája egy folyamat eredménye. A digitális bennszülöttek informá-

ciókeresési szokásairól az előadó elmondta, az e-folyóiratokat többnyire csak böngészik (a látogatók 60%-a nem néz meg 2-3 oldalnál többet a folyóiratból). Pásztázva olvasnak, illetve gyűjtögetnek (a számukra érdekes anyagokat letöltik, s innentől kezdve nincs információnk arról, felhasználják-e végül). A virtuális könyvtárakban sokkal több időt töltenek eligazodással,

mint a tényleges találatok értékelésével, és a forrásokat másodpercek alatt értékeli – a saját szempontjaik szerint. Az információs műveltségnek át kellene hatnia, formálnia a pedagógiai személetet.

Magyarországon még nem készült helyzetfelmérés a lakosság információs műveltségéről, ezért indikátorokat kellene meghatározni, s e hiány pótlása után lehetne kidolgozni egy nemzeti média- és információs műveltségi stratégiát.

Ennek egyik első lépése a pedagógusok szemléletformálása kellene, hogy legyen.

A következő előadó, Szabó Mária, a 2014 szeptemberében, a finnországi Vantaa-ban megvalósult ENIRDELM konferenciáról beszélt. Az ENIRDELM (European Network for Research and Development in Educational Leadership and Management, vagyis az oktatási vezetési és oktatásirányítási kutatás és fejlesztés európai hálózata) 1991-ben (ENIRDEM néven) azzal a céllal alakult, hogy elősegítse a szakmai párbeszédet az Európa keleti és nyugati országaiban dolgozó, elsősorban a közoktatás-vezetéssel foglalkozó oktatókutatók között. Szabó Mária az alapítás óta részt vesz a szervezet tevékenységében, amely a honlap (www.enirdelm.org), az éves konferenciák és a róluk megszülető tanulmánykötetek mellett az évente két alkalommal megjelenő hírlevelek és közös projektek útján ad lehetőséget a szakmai tájékozódásra, párbeszédre, illetve együttműködésre. Az alakulás óta eltelt 23 év alatt – amelynek során a szervezet nevének egy 'L'-betűvel történő kiegészítése a közoktatás-vezetésben történt szemléletváltozásának a lenyomata – a hálózat igazi szakmai közösséggé fejlődött, amelyben a régi barátok között folyamatosan új szakemberek, potenciális barátok is

megjelennek. Az éves konferenciáknak nemcsak a tartalma, a munkamódszere is rendkívül inspiráló. A – csütörtök délutáni – ünnepélyes megnyitót követően egy rövid előadás hangolja rá a résztvevőket a konferencia témájára, amelyet kiscsoportos

megbeszélés (kerekasztal) követ. Így már az első órákban minden résztvevő – egyrészt a konferencia témájához kapcsolódó saját tapasztalatainak, másrészt a véleményének

a megosztásával – aktivizálódik. A konferencia következő két napján jellemzően csoportokban folyik a munka (tematikus blokkok és műhelyek). Naponta összesen egy plenáris előadás van, de ezek is interaktív módon, a hallgatók aktív együttműködésével valósulnak meg.

Az idei konferencia a bizalomról szólt (címe: Több bizalom, kevesebb ellenőrzés – kevesebb munka?). A megnyitó előadásban a finn Jukka Ahonen arról beszélt, hogy a bizalom kultúrája az alapja az iskolavezetésnek és az iskolafejlesztésnek. Bevezető előadásában bemutatta Devin Vodickának, egy San Diego-ban lévő iskolakörzet (Carlsbad Unified School District) igazgatójának a bizalommal kapcsolatos elméletét. Vodicka szerint egy szervezetben a bizalom építésének – az általa 4C-nek nevezett – négy alappillére a következetesség (consistency), az együttérzés (compassion), a kommunikáció (communication) és a kompetencia (competence). A következetesség azt jelenti, hogy a szervezetek által képviselt értékeknek egyértelműeknek és hosszú távon állandónak kell lenniük. A második C arra utal, hogy törődnünk kell egymással. Társas kapcsolatainkban figyelembe kell vennünk mások – esetleg másfajta – szükségleteit. Együttérzésünket a legjobban úgy tudjuk kifejezni, hogy

a másokra való odafigyelés, az együttérzés és a gondoskodás a finn iskolarendszer meghatározó sajátossága

kimutatjuk: bízunk a másik ember képességeiben, abban, hogy képes saját magát kibontakoztatni és elismerjük eredményeit. Kommunikációnkat is az együttértés kell, hogy jellemezze. A bizalom kimutatása, a biztatás, a dicséret egy járulékos, ötödik C-t eredményez. Ez az önbizalom, illetve a magabiztosság (confidence). Végül pedig értenünk kell ahhoz, amit csinálunk. A tanárokkal és az intézményvezetőkkel szemben alapvető elvárás a folyamatos szakmai fejlődés.

Az eredetileg biológia-kémia szakos Szabó Mária szerint az iskolát élő organizmusként, nyílt rendszerként kell elképzelni. A 4C-re épülő iskolafejlesztés tehát nem valamilyen kívülről jövő dolog, hanem a szervezet létének elválaszthatatlan sajátossága. A másokra való odafigyelés, az együttérzés és a gondoskodás a finn iskolarendszer meghatározó sajátossága. Ennek egyik kézzelfogható jele, hogy az iskolák között nincs verseny, mert minden iskola egyformán jó. Minden gyerek ingyenesen jut tankönyvhöz, ingyen étkezik az iskolában, és díjmentesen jogosult orvosi ellátás igénybevételére is.

Szabó Mária részletesen beszélt P. Sahlberg előadásáról¹ (Tanulások Finnországból és a világ más sikeres oktatási rendszereiből). Felidézte Pasi Sahlberg előadásának összehasonlítását a globális oktatási reformhullám (GERM – Global Education Reform Movement) és a finn módszerek között. Az ezredforduló táján világszerte alkalmazott oktatásfejlesztés jellemző eszközei a verseny, a mérés alapú elszámoltatás, a standardizálás, a szabad iskolaválasztás és a humán tőke intenzív

bevonása. Finnországban azonban – az együttműködésre és a bizalomra épülő társadalomban – a verseny helyett a gondoskodáson és a személyes törődésen alapuló méltányosság, a magas fokú szakmaiság és a bizalomra építő elszámoltathatóság, valamint a kiszámíthatóság elveit alkalmazták. Ezáltal a finnek úgy váltak a világ legsikeresebb oktatási rendszerévé, hogy ők ezzel egyáltalán nem is foglalkoztak. Az előadás fontos üzenete volt, hogy a GERM megöli a kreativitást, míg a

a PISA-eredmények elemzéséből az derül ki, hogy a tananyag és az értékelés megválasztásában alkalmazott autonómia eredményez eredményes oktatást

bizalom felszabadítja azt.² Sahlberg az oktatás eredményességével kapcsolatos három fontos mítoszról is beszélt. Az első, hogy a verseny és a szabad iskolaválasztás javítja az oktatás eredményességét. Ezt azonban sem a PISA-vizsgálatok eredményei, sem egyéb kutatások nem támasztják alá. A második, hogy szigorú elszámoltatással eredményessé lehet tenni az oktatási rendszereket. Ezzel szemben a PISA-eredmények elemzéséből az derül ki, hogy a tananyag és az értékelés megválasztásában alkalmazott autonómia eredményez eredményes oktatást. A pedagóguspálya ugyanis magas szakmai önállóságot és felelősséget igényel, ezért fontos, hogy magas presztízse legyen, és magas színvonalú legyen a pedagógusképzés (ahogyan ez pl. Finnországban van.) A kreativitás pedig csak a magas fokú bizalom és szakmai felelősség erőterében tud kibontakozni. A kényszerek és az ellenőrzés megölik a kreativitást. A harmadik mítosz pedig Sahlberg szerint nem más, mint hogy az oktatás eredményessége a pedagógusokon múlik. A valóság az, hogy a PISA matematikai mérés-eredményeinek

¹ Részletesen lásd a 2014/1–2-es lapszámunkban, Perjés István esszéjében bemutatott, *A finn példa* című könyvében.

² Ezzel kapcsolatban lásd: D. Pink (2010): *Motiváció 3.0* című könyvét.

több mint 46%-a a szegénységgel magyarázható! Goldhaber és társainak 2010-es kutatása szerint a tanulói teljesítményeknek mindössze 9%-a függ a tanároktól. A tanulói teljesítmények 60%-át a tanulók képességei, családi hátterük és egyéb szociális tényezők határozzák meg. Az iskolaszisztemnek mindössze 21% jut!

Szabó Mária egy műhelyt tartott a konferencián, ahol a pedagógiai-szakmai ellenőrzés megújításáról, a tanfelügyeletről

volt szó. Amikor arról faggatta a finneket, hogy ez náluk hogy van, nem is értették a kérdést. Mosolyogva válaszolták: Nálunk nincsenek mérések, nincs verseny, nincs tanfelügyelet. Egy magyar számára ez elképzelhetetlen.

Az előadásokat követően a „finn barátságos és együttműködő szellemben” eszmét cseréltek a kollégák arról, hogyan tudnánk hasznosítani Magyarországon is a nemzetközi tapasztalatok eredményeit.

Pásztói Múzeum – Vizsgálatokat végeztünk a múzeum polarizációs mikroszkópjával.

Nádiné Nagy Márta, Nádi Zoltán tanárok, Mikszáth Kálmán Líceum, Pásztó